ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 5 րուբլ, կէս տարվանը 3 րուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Ծատուրեանի խանութում:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ, Редакція „Мшакъ."

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզվով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառից մի կոպէկ:

„ՄՇԱԿԻ" խմբագրատունը այսուհետև բաց կը լինի ամեն օր (բացի կիրակի օրերից), առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 ժամ կէս օրից յետոյ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անիծած առաջադիմութիւն: Ներքին տեսութիւն: Գիւղատնտեսական: Նամակ Մօսկվայից: Նամակ Շամախուց: Նամակ Նոր-Բայազետից: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Իտալիա: Աւստրիա: Գերմանիա: Թիւրքիա: Ֆրանսիա: Նամակ Գեօտտինգէնից: Նամակ Ժընէվից:—Խառն լուրեր:—Յայտարարութիւններ:—Տեղեկացոյց:

ԱՆԻԾԱԾ ԱՌԱՋԱԴԻՄՈՒԹԻՒՆ

Կան հասարակութիւններ, որոնց համար անշարժութիւնը գոյութեան անհրաժեշտութիւն է դարձել: Կան ազգեր, որոնց անդամների համար, իրանց աղքատութեան պատճառով, առաջադիմութիւնը անհնարին լինելով, նրանց գոյութեան միակ պայմանը՝ եղած դրութեան պահպանումն է.... Փոքր ինչ շեղվեցէք եղած դրութիւնից, անշարժութիւնից, որին նոքա ընտելացել են,—և նրանք ապրել չեն կարող.... Փոքր ինչ առաջադէմ քայլ արէք,—և նրանք թուլանում են, կորչում են, անհետանում են....

Բայց ամեն կենդանի էակին յատուկ է իր գոյութեան համար պատերազմելու զգացմունքը, ուրեմն այն մարդիկ, որք տեսնում են թէ այն շրջանի մէջ, որին իրանք պատկանում են, մացնվում է այս կամ այն առաջադիմութիւն, իսկ իրանք ոչ թէ միայն անընդունակ են յարմարվել առաջադիմութեան հոսանքին, բայց և ներքին ազդմամբ համոզված են, որ այս կամ այն առաջադէմ երևոյթի իրականանալուն պէս, նոքա պիտի հեռանան ասպարէզից և ուրիշին տեղ տան,—այդ տեսակ մարդիկ ինչ պիտի անեն.... Չը կարողանալով նորութեանը հետևել, առաջադիմութեանը յարմարվել, նրանց մնում է միայն մի միջոց գործ դնելու՝ այն է բոլոր ներելի և աններելի միջոցներով վնասել նորութիւն մացնողին, արգելել իրան առաջադիմութեանը.... Այդ է անընդունակ թուլութեան յուսահատ օրհասական պատերազմը....

Հայերիս մօտ վաղուց է արդէն ընդունված է, որ երբ մի կուսակցութիւն կամենում է չը թողնել առաջ նոր մարդին հասարակական ասպարէզը մտնելու, գործ է դնում մի շատ հնացած միջոց, բայց մի և նոյն ժամանակ այնպիսի միջոց, որ մինչև այժմ միշտ աջողվում էր՝ երբ որ չեն կամենում թողնել որ մի մարդ մի գործ սկսէ, կամ մի ուսումնական անձն մի պաշտօն վարէ, և մի և նոյն ժամանակ չեն կարող ասել թէ այն մարդը տեղեակ չէ գործին, ուսումնականը ուսում չունի կամ անբարոյական է (թէև գուցէ այդ էլ կասեն, երբ որ ուրիշ հնարները կը հատնեն),—ասում են՝ Եկ ասենք թէ նա պրօտեստանտ է, թէ նա կրօնը փոխել է, կամ ուրիշ սրան նման և գուցէ աւելի սոսկալի բան, այնպիսի բան, որ վախեցնում է, սարսափեցնում է, բարի սրտերի մէջ երկիւղ է դցում... այսպիսով կարող ենք հաւատի լինել որ ամեն բան առաջվայ դրութեան մէջ կը մնայ, նոր մարդը երբէք մեր մէջ չի մտնի, կը զրկվի հասարակական ասպարէզում գործելու կարողութիւնից... և երբէք առաջադիմութիւն չի լինի....

Իսկ երբ չը կայ առաջադիմութիւն, ամեն մինը մեզանից աւելի հանգիստ է լինում...

Ինչ լաւ և հանգիստ բան է անշարժութիւնը....

Այդ ո՞վ է հնարել այդ անիծած առաջադիմութիւնը....

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Մեր երկիրը—Կովկասը հարուստ է բնական բերքերով սկսեալ թէ կենդանական, թէ բուսական և թէ հանքային ճիւղերից: Անասունը, այն է ընտանի կենդանիները, արդէն վաղուց մարդուս ուշադրութիւնը գրաւած են իրենց տուած այլ և այլ օգուտներով, և այդ պատճառաւ մարդու բնական հարստութիւններից մէկն են կազմում:

Այժմեան գիւղատնտեսական կարևոր ճիւղերից մինը կանոնաւոր անասնապահութիւնն է համարվում:

Ընտանի կենդանիներ ասելով հասկանում ենք այն կենդանիները, որոնք ծառայում են մեզ գլխաւորապէս երկու նպատակի համար. նախ իբրև աշխատող ույժ և երկրորդ իբրև նիւթ և ապրանք արտադրողներ մեր տնտեսական գործադրութեան համար, և այս բաժանման տակ են ընկնում գրեթէ բոլոր մեզ ծանօթ ընտանի կենդանիները. օրինակ ձին, ջորին և այլն աշխատող ույժեր են մեզ համար. մենք բռնում ենք հեծնում ենք, դորանց. եզին, կովին նոյնպէս կարող ենք բեռնել, սայլակի լծել, բայց մի և նոյն ժամանակ դոցա միսը գործ ենք դնում մեզ համար կերակուր շինելու. կաշին նոյնպէս անպէտք չէ կորչում և դարձեալ գործ է դրվում մեր պիտոյքի համար. ոչխարը և այծը տալիս են մեզ սննդարար միս և տաք հագնելիք: Անասնապահութիւնը, նայելով թէ ինչ անասուն է ընտրում իր նպատակի համար—արդեօ՞ք ձի է պահածը, թէ կով, ոչխար և կամ թէ խոզ—բաժանվում է զանազան ճիւղերի, և ամեն մինը դոցանից ունի իր մասնաւոր կանոնները, խնամատարութիւնները և այլն: Լրագրական սահմանափակ դրութիւնը մեզ չէ թողլ տալիս ընդարձակել մեր խօսքը և դոցա ամեն մինի վրա ջոկ ջոկ խօսել, միայն առ այժմ, ընթերցողի ուշադրութիւնը կը դարձնենք եղջիւրաւոր անասունների վերայ (рогатый скотъ). Մեր եղջիւրաւոր (պօզ ունեցող) անասունները գտնվում են շատ խեղճ դրութեան մէջ, և այդ ճիւղն էլ մեր ուրիշ արուեստների նման, գտնվում է անդրջրհեղեան կացութեան մէջ. մեզանում հազիւ լաւ չաղ եզը (կռած) կըշռում լինի 10—15 փութ միս. մի լաւ կաթնատու կով հազիւ տալիս լինի օրը 20—25 ֆունտ կաթ, որ շատ մեծ բախտաւորութիւն է մի գիւղացու համար, այդքան էլ եթէ տայ:

Այժմ խնդիրը նորանումն է թէ միսը, որ մեր կերակրի գլխաւոր մասն է կազմում, ինչպէս անել, որ շատ ստացուի, բուրդը, որ ծառայում է այնքան բազմաթիւ գործադրութեան մեր պիտոյքների համար, ինչպէս անել աւելի լաւը և կակուղը ստանալ ոչխարներից և այծերից. կաթը, որից շինում ենք իւղ և պանիր և որոնք մեր տնտեսականութեան մէջ անհրաժեշտ են և չէ կարելի գրեթէ առանց դոցա ապրել, ինչպէս անել աւելի շատ ստանալու այժմեան ստացածից,—ահա այս հարցերի մէջ է բովանդակվում անասնապահութեան գաղտնիքը, և որոնք կ՚պարզուին մեր հետևեալ խօսքերով:

Կար ժամանակ որ Եւրոպայում անասնապահութիւնը գտնվում էր այն դրութեան մէջ ինչպէս այժմ մերը, բայց վաղուց է, որ այդ ճիւղը սկսած են օտար ազգերը մշակել և հարստութեան աղբիւր շինել. օրինակ կովին երկար տարիների միջոցում պահպանելով, լաւ սնունդ տալով, մաքուր պահելով և ցեղը ազնուացնելու ջանք անելով, հասցրած են այժմեան նշանաւոր և կատարելագործեալ ցեղին, որը հօլլանդեան կամ շվէյցարական կով է կոչվում, և որ տալիս է օրը 40 մինչև 50 ֆունտ կաթ: Այժմ ներկայացրէք ձեզ եթէ մի գիւղացի ունի 10 այդպիսի կովեր, միջին հաշւով 10 փութ կաթ կարող է ստանալ, որը թէ հում ծախած և թէ իւղ կամ պանիր շինած, մի բաւականին լաւ արդիւնք է մի գիւղացու համար: Նոյնպէս եզը Անգլիայում այնպիսի կատարելագործեալ տեսլին է հասցրած, որ թերևս անհաւատալի թուի մեր ընթերցողներին եթէ ասէինք, որ Անգլիայի Դիւրհամ ասուած եզը քաշում է 50—60 փութ միս.—այս անհեթեթ է թւում և չափազանց, բայց այս իրողութիւն է, որին հասած է անասնապահութիւնը այդ երկիրներում:

Դիտողութիւնը անասունի կենցաղավարութեան վերայ, լաւ խնամք տանելը, առողջ և լաւ խոտ ուտացնելը, սնունդի չափը, մաքուր պահելը և կանոնաւոր խառնակել տալը միմեանց հետ—ահա այս պայմաններն են յառաջացրել այդ կովերի և եզների ընտիր ցեղերը. բայց եւրոպացիք չեն կանգ առել դոցա վերայ միայն փորձեր անելով: Անգլիայի ձին, որ այժմ հռչակուած է և գովուած, եղած է հետազօտութեան առարկայ և շատ փորձերից յետոյ, խառնակել տալով տեղական Անգլիայի ձին Արաբիայի ձիի հետ, յաջողած է վերջապէս յառաջ բերել այն ձիի ընտիր տեսակը, որը Անգլիայի պարծանքն է համարվում: Ոչխարը և այծը նոյնպէս չէր կարելի անուշադիր թողնել և այդտեղ ևս փորձը, գիտնական փորձը, յաղթող հանդիսացաւ, յառաջացնելով ընտիր ցեղերը ոչխարների և այծերի իրենց նուրբ և կակուղ մազերով:

Մեր այս ասածներից պարզ երևում է, որ ինչ որ ուրիշ երկրներում յաջողուած է, նոյնը և կարող է յաջողուիլ և մեզանում, որովհետև մեր հողը պակաս արդիւնաւոր հող չէ համեմատաբար Շվէյցարիայի կամ Հօլլանդիայի հողի հետ, իսկ կլիման նոյնպէս այնքան մեծ տարբերութիւն չունի նոցանից. ուրեմն գլխաւոր պակասութիւնը չիմանալն է անասունների հետ վարուիլ և պատկանեալ հոգացողութիւններ չանելն է. այս պատճառով մենք աւելորդ և անյարմար չենք համարում այստեղ յառաջ բերել մի քանի ընդհանուր կանոններ, որոնք հիմն են անասնապահութեան մէջ:

Ամենից առաջ սէր ունենալը դէպի անասունները առաջին պայմանն է յաջողութեան, առաջին հիմքը անասունը դէպի կատարելագործութիւն տանելու. առանց սիրելու դոցա, անկարելի է մտածել որ և իցէ բարւոքում դոցա կեանքի մէջ: Երկրորդ՝ կուզենաս շատ կաթ ստանալ, շատ միս և բուրդ ստանալ,—պէտք է լաւ և կանոնաւոր կերակրել, խնամք ունենալ: Երրորդ՝ ընդունուած է կովերին այս համեմատութիւնով կերակրել՝ 110: $3^1/_2$ այսինքն 100 ֆունտ քաշ ունեցողին $3^1/_2$ ֆունտ չոր խոտ կամ $3^1/_2$ ֆունտ չոր խոտի զօրութիւն ունեցող կերակուր պէտք է տալ: Եթէ քաշում է կենդանի կովը 10 փութ, պէտք է նորան տալ 14 ֆունտ չոր խոտ օրը. իսկ 1 ֆունտ չոր խոտին 3—4 ֆունտ ջուր պէտք է տալ խմելու: Նկատուած է, որ կերած 100 ֆունտ չոր խոտը միջին հաշւով $4^1/_2$ ֆունտ միս է աւելցնում եզի վերայ:

Չորրորդ՝ ցեղը ազնուացնելը մի կարևոր դեր է խաղում անասնապահութեան մէջ և այդ ուշադրութեան արժանի է: Մեր մէջ, թէև չկան յայտնի լաւ ցեղեր, այնուամենայնիւ կարելի է յառաջացնել նոր լաւ ցեղ, և այդ նպատակին հասնելու համար, պէտք է ընտրել տեղական լաւ առողջ և շուտ չաղացող ցուլ (բուղայ) և խառնակել տալ սրան նոյնպէս առողջ և կաթնատու կովի հետ, և սրանից ծնած էգը միացնել այն ընտրած լաւ ցուլի հետ, իսկ արուն խառնակել տալ մի ուրիշ ընտրուած կովի հետ և յետոյ սրանցից ծնածները շարունակել խառնակեցնել միմեանց կամ այն առաջուց ընտրած ցուլի հետ, մինչև որ յառաջ կգան լաւ և հաստատ յատկութիւններ ունեցող տեղական կովեր, կամ ցուլեր. բայց չպէտք է թողլ տալ խառնակումը ազու իր մօր կամ քուր հետ, որովհետև մի պակասութիւն, մի հիւանդութիւն, որ կարող է փոխադրված լինիլ արուն կամ աղջկան մօրից, միացնելով աւելի հիւանդութիւնը կը սաստկանայ և վատ հետևանքներ կունենայ:—Այս կանոնը նաև կարելի է գործ դնել ոչխարների լաւ ցեղը յառաջ բերելու:

Հինգերորդ. էգ հորթին (դանա) պէտք է միացնել այն ժամանակ երբ երկու տարեկան է. առաջ խառնել տալը աննպատակ է:—Խառնակել տալը տարին մի անգամ պէտք է լինի:

Վեցերորդ. Նախիր զրկելը արածելու համար խառն, այսինքն կովերը և ցուլերը միասին, ինչպէս անում են մեր մէջ, վնասակար է թէ կովերի և թէ ցուլերի համար. այստեղ շատ անգամ պատահում է որ իրար հարուածում են, բայց բացի դրանից ամենից մեծ վնասը այն է որ մի լաւ կով կարող է հիւանդանալ և կամ կորցնել իր լաւ յատկութիւնները խառնուելով մի անպիտան ցուլի հետ: Ահա այս պատճառաւ կամ պէտք է կովերը առանձին արածեցնել և ցուլերը առանձին, և կամ ամենից լաւը, տանը մեծացնել և պահել:

Ահա սոքա են, որքան թոյլ է տրվում մեզ յառաջ բերել մի թերթի մէջ, այն պարզ և էական հիմունքները, որոց վրայ հաստատուած է կանոնաւոր անասնապահութիւնը, և որոնք գործադրելով խոհեմութեամբ և խելացի կերպով, մեր անասնապահութիւնը կ՚հասնէ ժամանակաւ, թէև ուշ, այն կատարելագործեալ տեսլին, որին պատահում ենք մենք այժմ Եւրոպայում:

Մ. Աս.

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ

Այս օրերումս ձեռքս անցաւ մի ձեռագիր նախագաղափար կամ լաւ ևս ասել առաջարկութիւն (проектъ), որոյ հետ ծանօթացնել «Մշակի» ընթերցողներին, այլ ազգային լուրեր չունենալուս պատճառաւ, ոչ միայն աւելորդ չեմ համարում, այլ և յոյժ հարկաւոր, *) ըստ որում այն խնդիրներն, որոց վերա խօսվում է յիշեալ առաջարկութեան մէջ, մեր ազգի, կամ լաւ ևս ասել մեր եկեղեցւոյ պայծառութեան համար՝ համարուելու են անյետաձգելի կարիք: Այս է ահա այդ առաջարկու-

*) Հետաքրքիր կը լինէր իմանալ պրօէկտի գըրողները ովքեր են և որտեղից է ծագում նա: Խմբ.

թիւնն։ Սկսում ենք ահա այդ պրօէկտի մասին խօսել 2-որդ կէտից։ Ցանկալի կը լինէր այդ կանոնները ժամանակի պահանջմանց համեմատ լինելով, առանձին թերթի կամ տետրակի վերա տպվէին և ուղարկվէին ամենայն վիճակների առաջնորդներին և ամենայն եկեղեցիների քահանաներին։

«2. Մեր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կանոնագիրքը տպագրել և տարածել ամենայն տեղ, թոյլ տալով՝ որ կարողանան ստանալ նոյն գիրքը ո՛չ միայն եկեղեցական անձինք, այլ և աշխարհականք։ Բայց պէտք է այս գրքի մէջ դնել միայն այն կանոնները, զորս կարելի է պահել տալ ամենայն տեղ մի օրինակ ըստ պահանջման այժմեան ժամանակի, չնայելով անցեալ տարիների չափազանց խստութեանը։

«3. Տօնացոյց գիրքը նորից կարգի դնել, ուղղել, և լրացուցանել բացայայտ ծանօթութիւններով, և տօնելի Սրբոց անունները որոշել այնպէս՝ որ գործածողքն մանաւանդ քահանայք անտարակոյս կարողանան իմանալ՝ ո՛ր տօնը ո՛ր օրում պէտք է կատարել, և ի՛նչ պէտք է կարդալ կամ երգել եկեղեցումը.

«4. Էջմիածնի միաբաններից քանի մի ողջամիտ՝ ուսեալ և աշխատասէր անձինք ընտրել, և պարտաւորել նոցա Էջմիածնի գրքատան մէջ գըտանուած հին և ընտիր ձեռագիր Աստուածաշունչները իւրեանց աչաց առաջև ունենալով՝ աշխատել մի այլ նոր օրինակ պարզագրելու, և եթէ տարբերութիւնք բանից կամ բառից երևին, նոյն տարբերութիւնքը ամենայն ճշտութեամբ և հաւատարմութեամբ նշանակելու իւրաքանչիւր էջերի տակում համդերձ հարկաւորագոյն ծանօթութեամբ, ըստ օրինակի Զօհրապեան Աստուածաշնչի, որ տպուած է Վենետիկում ի 1805 թուին։

«5. Պատուէր գրել ամենայն հոգևոր Ատեաններին կամ առաջնորդներին, որ անհրաժեշտ պարտականութիւն դնեն իւրաքանչիւր քահանայից վերա՝ գոնէ մեծի պահոց կիւրակէ օրերում և տարւոյ երևելի տօներում քարոզ ասեն բարոյական խրատներով, և մանաւանդ պարզաբանեն ի լուր ժողովրդեան մեր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ուղղափառ վարդապետութիւնքը, զգուշացնելով զըպարզամիտքը՝ որ Շամախեցւոց և այլոց նման՝ չօտարանան հայրենի սուրբ եկեղեցիէն՝ խաբուելով չար մշակների մոլորեցուցիչ խօսքերից։

«6. «Արարատ» ամսագրի մէջ հրատարակել միանգամ մեր համազգային մայր աթոռոյ սեպհական անշարժ կայքը կամ կալուածները և զանազան տեղերում ունեցած շինուածները և իւրաքանչիւր տարւոյ վերջումը ևս նշանակել նոյն կալուածներից և շինուածներից, ևս և այլ աղբիւրներից նաև նուիրաբերութիւններից ստացուած արդիւնքների որքանութիւնը, նոյնպէս և տարեկան ծախքը՝ որ եղած է Ս. Աթոռոյ և նորա միջում բնակուող միաբանից վերա»։

Նամակիս սկզբում ասացի, թէ սոյն այս առաջարկութեանս մէջ եղած խնդիրներն անյետաձգելի կարևք պիտի համարուին մեր եկեղեցւոյ համար, և այս անհերքելի ճշմարտութիւն է. ըստ որում բոլոր այդ խնդիրներդրք խօսում են մեր կեանքից և պիտոյքներից։ Ուստի մտածել, քննել, և ըստ ժամանակի թոյլտուութեան ի կատար հասուցանել և կամ ի գործ դնել այս առաջարկութեանս մէջ նշանակուած կէտերը վերաբերի (եթէ արժանի դատվեն) մեր Վեհափառ Հայրապետին և Սրբազան Սինոդին, որք անտարակոյս անտես առնելու չեն նոցա։ Յոյս ունենք որ այդ խնդիրներն ո՛չ մի դժուարութիւն չեն ցոյց տալիս կատարման համար, կարելիէ յուսալ՝ թէ ո՛չ անագան կտեսնենք նոցա կատարումը։

Հատաւ այստեղ Էջմիածինում տպուած Օրացոյցն վասն առաջակայ 1874 թուականի։ Աչքից անցնելով այդ օրացոյցը տեսայ՝ թէ յունուարի 14-ին նշանակուած է «տօն ծննդեան Սրբոյն Յովհաննու Կարապետին»։ Բայց արդեօք այդպէս է, թէ նոյն օրը է միայն «Տօն Սրբոյն Յովհաննու Կարապետին», և ո՛չ թէ «տօն ծննդեան նորա», զոր Ռուսք, Յոյնք և Լատինք կատարում են յունիսի 24-ին։ Եթէ Սրբոյ Կուսին Մարիամայ Աւետման օրը (այն է ապրիլի 7-ին), նորա ազգական Եղիսաբէթն՝ Յովհաննու Կարապետի մայրն, յղի էր, ըստ Աւետարանական բանին, վեցերորդ ամիս,—մեք չեմք հասկանում ինչպէս կարող է ուրեմն Յովհաննու ծնունդն պատահել յունուարի մէջ։

Ուրեմն ե՞րբ, ո՞ր օրը՝ ծնաւ Յովհաննէս Մկրտիչ. յունուարի 14-ին, յունիսի 24-ին, թէ այլ օր։ Յուսով եմք թէ էջմիածնական «Արարատն» բացատրէ մեզ զայս։

Սկայորդի

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

Արժանաւոր քահանայ ունենալու խնդիրը գրաւել է բանիմաց ազգայնոց ուշադրութիւնը. շատերից լսւում է թէ՝ դարուս պահանջմանց համեմատ զարգանալ և յառաջ գնալ կամեցող հայ ժողովուրդը անշուշտ պիտոյ է ունենայ ուսմամբ և բարոյականութեամբ զարգացեալ քահանաներ։ Բայց թէ ինչ միջոցով կարելի է ձեռք բերել այս մեր ցանկացած զարգացեալ քահանաներ, ու ինչ անել առ այժմ ներկայումս գտնուած մեր պահանջմանցը անհամապատասխան քահանայքը. ահա մեր այժմեան հոգացողութեան արժանի գործը։

Մեր Շամախի քաղաքում գտնվում են այժմ մօտ 700 հայ Լուսաւորչական բնակիչներ. սոքա ունեն երկու եկեղեցիք *) և պահում են այժմ հինգ քահանայք։ Այստեղի հայերը արժանաւոր քահանայ ունենալու կարևորութեանը բոլորովին համոզուած են։

Ինչպէս լսում ենք քաղաքիս հասարակութեան մի մասը ցանկանում է իւր ծխական քահանային ռոճիկ նշանակել, գուցէ հասարակութեան միւս մասն էլ նրանց կը հետևի, մանաւանդ որ այս ծանրութիւն չէ պատճառել ժողովրդին, իւրաքանչիւրին մաս ընկնելով տարեկան ո՛չ աւելի քան երեք րուբլի, մինչդեռ այժմ կարելի է ասել ութն, տասն րուբլի են հատուցանում։ Բայց քան թէ այդ գումարը, որ միջակ թուահաշվով կհասնէ տարեկան 1500 մանէթի, իւրաքանչիւր քահանային միջակ հաշւով 300 մանէթ նշանակելով, աւելի լաւ կը լինէր մի քանի տարիների ընթացքում պատրաստել տալին քահանայացուք։ 1500 ր. մի տարուայ ընթացքում իւր տոկոսիքն լինում է 1700, ուրեմն երկրորդ, երրորդ տարիներից յետոյ տարեկան 1500 տուրքով և նոցա տոկոսիքով կը կազմուի մի այնպիսի գումար, որով ամենաապահով կերպով կարող կլինեն պահպանել երկու կամ երեք ուսեալ և բարեկիրթ քահանայք։

Իսկ գիւղական քահանայից մասին, որոնք հայ հասարակութեան կեանքի զարգացման ամենակարևոր տարրերն են, ահա կարծիքս։ Մեր քաղաքի թեմական անուանեալ դպրոցը չէ կարողանում պատրաստել գիւղական քահանաներ որովհետև գիւղացի ծնօղները դժուարանում են երկար ժամանակ իւրեանց որդիքը յիշեալ դպրոցում ուսուցանել տալ, քաղաքում նրանց բնակութեան տեղ չունենալու համար, և եթէ պատահի ևս, դոցա ուսումը սահմանափակվում է միայն գրել կարդալով և կցկտուր տեղեկութիւններով։ Մեր վիճակում գտնուած գիւղական դպրոցները նմանապէս չեն կարող տալ մեզ մեր այս ցանկացած քահանաներ, որովհետև նոքա ևս աւելի ստորին դրութեան մէջ են գտնվում քան թէ քաղաքիս դըպրոցը։ Ուրեմն հարկաւոր կը լինէր հիմնել գիւղերի մի յարմար կեդրոնավայրում մի դպրոց գիւղական քահանայք պատրաստելու համար հետևեալ արդիւնքներով.—ա.) Նոյն գիւղօրէից եկեղեցեաց գումարների տոկոսներով, բ.) իւրաքանչիւր տարի յիշեալ գիւղերի հողերից արտադրուած բերքերով, որոնք կը համարվեն կամաւոր նուէրք, և որոնց համեմատ գիւղի նուիրատու հասարակութիւնը իրաւունք պիտի ունենայ նոյն դպրոցում մի կամ երկու քահանայացու պատրաստել շարունակ իւր միջից. գ.) Թոշակաւորաց ամսական վճարովը։ Գուցէ այս դպրոցը ամենայարմար կը լինէր բացել Սաղիանու վանքումը որը թէև ոչ այնքան կեդրոնավայր է գիւղերի, սակայն ունի քանի մի յարմարութիւններ, օրինակ այս վանքը գտնուում է կից Սաղեան գիւղին, ծաղկազարդ բլուրների մէջ, սորա օդը և ջուրը վայելուչ և առողջարար է։ Նախ քան Ռուսահայքում կոնսիստորիաների հաստատվելը սա եղել է Առաջնորդանիստ վանք, բայց այնու ամենայնիւ նա և այժմ ունի 60 դեսեատին վարելահող, ունի նոյնպէս և մի մեծ այգի որի տարեկան արդիւնքը հասնում է մինչև 500 ր. որի հետ կցելով և վանքի անունով Շամախւոյ վիճակի եկեղեցեաց մէջ ժողովուած դանձանակադրամները և ուխտաւորաց աջահամբոյր անունով արդիւնքը գոյանում է 600 րուբլի։

Յուսով ենք, որ Վեհափառ Հայրապետն, որի միակ նպատակը և ջանք է բազմացնել հայ հասարակութեան մէջ ժողովրդական դպրոցներ, կօգնէ սոյն դպրոցին վերադարձուցանելով վանքին այն 1000 րուբլի **) գումարը, որը ահա վեց տարի է պահպանում է իւր մօտ, սորա տոկոսիքը նմանապէս արդիւնք յատկացնելով յիշեալ դպրոցին։

***

*) Մինն քայքայեալ բոլորովին, իսկ միւսն հագիւ ոտքի վրա կանգնած, որի մէջ կատարում են ժամերգութիւն։

(** Այս գումարը թէև հաւաքուած է վանքի նորոգութեան համար, սակայն (բացի նորանից, որ այս վանքը նորոգելու համար հարկաւոր է 10000 րուբլ և ո՛չ 1000) թէ Նորին Վեհափառութիւնը և թէ սոյն գումարի ազգասէր նուիրատուքը կյօժարին այս նպատակի համար այս գումարի գործադրութիւնը, համոզուելով, որ աւելի բարւոք է նախ պատրաստել եկեղեցւոյ նշանակութիւնը և կարևորութիւնը հասկացող ժողովուրդ քան կառուցանել հոյակապ մի եկեղեցի լի ագէտ և նախապաշարմունքներով խանգարուած խաժամուժ ամբոխով։

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԵՏԻՑ

Մեր Նոր-Բայազետու ժողովուրդը սովորութիւն ունի ամեն մի երևելի սրբոց տօնին ուխտագրութիւն գնալ այն անունով մերձակայ վանքերը, որով մենք շատ հարուստ ենք։

Ամեն մարդ կշտապի գտնվել այնտեղ այնպիսի հանդէսների ժամանակը, ո՛չ թէ ուխտագրութեան պատճառաւ, այլ և միմեանց տեսնելու, զբօսալու, աղջիկ հաւանելու և փեսայ ընտրելու, այստեղ գտնվողներից շատերը մինչև անգամ եկեղեցի էլ չեն մտնում։

Օրինակի համար Աստուածածնայ պասի չորեքշաբթի օրը, ուխտի նշանակված այն անունով վանքը գնալու, որ գտանվում է Ղուլիայի գիւղում։

Նորահարս և հասակով աղջիկ ունեցող Նոր-Բայազցիք մի քանի օր առաջ հրաւիրում են դրացիներին և բարեկամներին իւրեանց հետ միասին ուխտագրութիւն գնալ Աստուածածնայ վանքը։ Հարս ունեցողը այս անում է նրա համար, որ սովորութիւն է նորահարսին միմիայն այսպէս օրեր տանից դուրս տանել։ Բացի այսպիսի օրերից հարսը միշտ պէտք է տանը գտնվի, իսկ հասակով աղջիկ ունեցողը դուրս է տանում նրա համար, որ ցանկանում է իւրեանց աղջկան ամուսնութեան տալ։

Երեքշաբթի երեկոյ պասի կերակուրներ են պատրաստում, գլուխները լվանում են և ձեռները հինա են դնում, որը ուրախութեան նշան է. և ամեն պատրաստութիւնը տեսնելուց յետոյ ի հարկէ կը հանգստանան։ Իսկ առաւօտը, շուտ վերկենալով, տնային գործերը վերջացնում են և ապա հագնում են իւրեանց ամենալաւ հալաւները։ Պառաւները հագնում են չուխայ, մէջքները կապում են շալ և նրա վրա գօտի, ոտները հագնում են հաստ շալէ գիւլբայ և կօշիկ, իսկ գլուխները կապում են մինչև 10 աղլուխ, որոնց վրա անպատճառ պէտք է կապած լինի Թարվիզու շալերից։ Իսկ աղջկունք և հարսեր հագնում են դէյրայ, չուխայ, բատինկա, ոմանք պօլսապոչկայ. գլուխները կապում են տեսակ տեսակ՝ հարուստ դասը վրացիների պէս է կապում, իսկ հասարակ դասը գլխին դնում է թասակ (թասակը արծաթից շինված ճակատանոց է, օսմանցուց փասի վրա կպցրած). հարսը աղջկանից կը զանազանուի միմիայն քողով։

Մեր Նոր-Բայազետցին շատ հարուստ հագուստ չի հագնում, մէկ ձեռքը մի քանի տարի բաւականացնում է նորան, իսկ զարթեր շատ ունին հին Բայազետից բերած ինչպէս ոսկի են կապում ճակատները, պարանոցները քանի մի կարգեր զանազան մանրունքով, արծաթէ կամ ոսկէ ուլունքներով, մարջանով։ Իսկ մէջքները կապում են քամար արծաթեայ կամ ոսկէ և այլն։

Սոքա իւրեանց ամենալաւ հագուստները և զարթերը վրաները ունենալով, ճանապարհ են ընկնում դէպի Ղուլիայի գիւղը, ուր ամեն ուխտաւոր առաջուց պատրաստի տեղ ունի։ Այս գեղը ներկայացնում է մի կանաչ տափ, որի չորս կողմից վազում են աղբիւրներ։ Այստեղ քիչ հանգըստանալուց յետոյ, ոմանք գնում են եկեղեցի Աստուածածնայ պատկերը համբուրելու, և յետ դառնալով ճաշ են անում երկու ժամից աւելի։ Ճաշից յետոյ ամեն մարդ ազատ է, և կարող է համարձակ գնալ զբօսնուլ իւր ընկերների հետ, ծանօթանալ միմեանց հետ և այլն։ Այս ժամանակ փեսան կարող է տեսնել իւր հարսնացուին և եթէ հաւանութիւն կուտայ, մի քանի օրից յետոյ տղի կողմանէ քահանայ են ուղարկում աղջկա ծնողաց մօտ աղջիկը ուզելու (որ մեր բառերով կասվի խնամախօս են ուղարկում) քահանան երկար խօսակցութիւն կսկսի և փեսային շատ երկար գովելուց յետոյ, կը յայտնի իւր նպատակը, նոյնպէս էլ կանեն աղջկա ծնողքը և մի քանի ժամ խօսակցութիւնից յետոյ, կասեն իւրեանց վճռողական միտքը առանց աղջկա մի որևիցէ խորհուրդ հարցնելու, թէ ցանկութիւն ունի թէ ոչ։

Այս է պատճառը որ ամուսինների մէջ անբաւականութիւններ շատ են լինում։

Դեկտ. 18 1873 Նոր-Բայազէզցի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մենք շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Ադ. Բէրժէից Թիֆլիսի հնագիտական ընկերութեան բացման հանդիսին, դեկտեմբերի 9-ին 1873 թ. կարդացած յօդվածը՝ „Кавказъ въ археологическомъ отношеніи“ վերնագրով։

***

Խմբագրութիւնս շնորհակալութեամբ ստացաւ Բագուից պ. Աւագ Գրիգորեանցից նրա նոր աշխատասիրութիւնը՝ «Մանկական լեզու» այբենարան և ընթերցարան հայ մանուկների համար։ Գինն է 15 կոպէկ։ Պ. Գրիգորեանցի թէ այս թէ ուրիշ գրվածները ստանալու համար, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով въ Баку, Аваку Григорьеву, въ Армянск. Училищѣ.

***

Անցեալ հինգշաբթի օրը «Մշակը» ունէր 542 բաժանոր, այժմ մեր բաժանորդների թիւը հասաւ 552.

***

Փետրվարի 10-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին զգալի եղաւ Թիֆլիսում մի շատ թեթև երկրաշարժ։

***

Նոր-Բայազետի հոգևոր դպրոցի վերատեսուչը խնդրում է մեզ հրատարակել, որ յիշեալ ուսումնարանի մէջ կարօտութիւն կայ ռուսաց լեզուի ուսուցչի, որի պաշտօն ստանալ ցանկացողները պիտի դիմեն յայտարարութեամբ յիշեալ հոգևոր դպրոցի տեսչին, պ. Յարութիւն Մամիկոնեանին։ Վարձը տարեկան 400 րուբլ է։

***

Պ. Պօղոս Քաթանեանցը գրում է մեզ՝ «պ. Թոխմախի և Բզնունու «Մեղուի» վերջին համարներում տուած տեղեկութիւններն սուտ ու սխալ են, և մենք խոստանում ենք մի ուրիշ անգամ մի առ մի հերքել»։

***

„Кавказъ“ լրագիրը յայտնում է, որ լինելու են Թիֆլիսի կրուժօկի մէջ զանազան առարկաների վրա հասարակական դասախօսութիւնները ռուսերէն լեզվով։ Առաջին դասախօսութիւնը եղաւ երեքշաբթի օրը։

***

Թելաւից գրում են մեզ փետրվարի 1-ից այստեղ մի արշին բարձրութեամբ ձիւն եկաւ, չնայելով որ մինչև այժմ բոլորովին չէր գալիս։ Կարդացինք «Դրօէբա» վրաց լրագրից հաղորդված լուրը, որ Թէլաւում օրիորդաց նոր ուսումնարան է բացվել.. Այստեղ տաս տարից աւելի է որ կան թէ ռուսաց, թէ հայոց ուսումնարաններ,—բայց վերջին ժամանակներս այստեղ ոչ մի մասնաւոր կամ ծխական ուսումնարան չէ բաց եղած...

***

Բագուից գրում են մեզ որ այդ քաղաքի մէջ շինվում է մի գործարան սառույց պատրաստելու համար։

***

1866 թ. 5% ներքին փոխառութեան յունվարի 2-ին 1874 արած տիրաժի մէջ դուրս եկած հանգած սէրիաների տոմսակները՝

№ № սէրիաների

2,762	5,331	2,125	14,794
13,839	8,286	16,728	9,876
10,438	1,735	4,181	17,505
8,327	12,075	7.867	11,457
14,452	8,800	11,773	9,114
9,395	7,658	17,952	11,703
1,666	19,134	13.950	12,950
9,952	10,378	62	1,715
16,393	8,425	5,293	13,034
3,327	15,613	15,921	15,524
1,236	17,668	10,657	2,008
10,080	15,612	359	3,794
7,627	18,829	2,809	11,056

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՏԱԼԻԱ

Իտալիայի պատգամաւորների ժողովում վճռվում է այժմ պարտադիր ուսման օրէնքը։

Պապը այս տարի, ինչպես միշտ ընդունելով իր մօտ պապից առաջ քաշաններին, նոցա ճառ. ասելով, յիշեց այս օրերի մասին և ներկայացրեց նոցան իբրև մի յանցանք եկեղեցական իրաւունքների դէմ և պատերազմ քաշանաներին այս պատճառով յորդորեց ժողովուրդ դէպի աղօթք և ապաշխարութիւն։ Հռոմի „Civilta cattolica“ մի յօդուածով քննում է ընդհանուր քաղաքական իրաւունքը և նայում է նորան վերայ, իբրև արդեան ընդարձակութեան պատուհ վերայ, որ պէտք է ընդունել, ինչպէս մի անհրաժեշտ վնաս, բայց աշխատել նորան ամեան ամոքել։

ԱՒՍՏՐԻԱ

Ընտրական օրէնքների կատարման սահմանադրական մասնաժողովին կողից է սուտ նոյ ազատութիւնը ձանապահութիւնը։ Այն կաթոլիկները ուժեղին նմանապէս կողից էին այս օրերից օգուտ քաղել, բայց նորա իրանց օրինական կաթոլիկներ են համարում է ընդհանուր կարծում են որ նոր կաթոլիկները, անմիասնական կուսակցութիւնները պէտք է կառավարութեան ձանապահութիւն ասանաւոր աշխատեն եթէ չուզեան որ նոցա հոգևորականները կառաչուած պաշտօնը արգելն համարեն և այս պաշտօնից ձեռած երիտաները—աղքատներին։ Կառավարութիւնը աւելի ընդարձակելով չին կաթոլիկներին կուսակցութիւնը այլ և անանց ասանել չէ կարող և նորան ասեր մէջուց չէ մնաց, այլ միայն կառավարութիւնը ձանալ չին կաթոլիկների, հրապարակով սորա մասին մի մանաւոր օրէնք։

ԹՈՒՐՔԻԱ

Allg. Ztg. լրագրի Ռուսի Թղթակիցը հաղորդում է որ կառավարութիւնը հասանականների պաշտօնը մերժել յայտնելով որ նա չէ կարող 18 ամիս առաջեալ առաջ հասաւած ժխթանիք ոչնչացնելը, նա չէ կամենում սորայնել հասանականների ձանապահ իբրև իրանց գլուխ Գրիգորեան պատրիարքին, որ նորա կրօնական կարգերի հետ կապ են դիմել պապական միկիոնի Ռեֆայելի, իսկ աշխարհական գործերի համար արդէն վաղուց հաստատուած կայ Թուրքիայի պաշտօնական հասանականների համար յատկական գլխաւորն, որին և կարող են դիմել նորա։

Նորերումս Օսմանեան ընդունելութեան մի օրենք, որի զօրութեամբ ոչնչացուած են (մարտի 1-ից մինչև 13-ը ասում է զորա համար ժամանակներում) ամեն գաւառների մէջ եղած մաքսատուները, որոնք առնում էին դուրս եկող ապրանքների նորա արժէքի 1%, իսկ մանողից 8%։ Այս օրենքը միայն առեւտրական չէ ընդարձակում առեւտրականութեան ըլլալը, որովհետև Թուրքիայի առեւտրականները փոքր լինելով, նոցանից արդիւնաբերութեան ապրանքը մի առեւտրականից դէպի միւսը փոխվում են սատար նուերով և աւելի բաւական կոծոխել չէ կարող լինել։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ռեկրիսում այս րոպէիս գրաւված են Ֆրանսիայում պատահած տարտ բանափոխական եպիսկոպոսների հետ։ Ֆրանսիական եպիսկոպոսները իրանց հովուական նամակների մէջ աշխատեցին նորերումս գրգռել ֆրանսիական ժողովուրդը Գերմանիայի դէմ։ Գերմանական փաստը Ֆրանսիայում իր տեղեկութեան հրամանով ուշադրութիւն դարձրեց ֆրանսիական տերութեան եպիսկոպոսների այդ վարմունքի վրա և պաշտպանեց բաւականութիւն։

Ֆրանսիական մինիստրութիւնը ստիպված բաւականութիւն տալ գերմանական տերութեան պահանջին, հրատարակելով թէ միւս մինիստրի միջոցով մի շրջաբերական և դադարեցնելով երկու ամսով ֆրանսիական „Univers“ կղերական լրագիրը, որ ամեն իր էջերի մէջ եպիսկոպոսների նամակները։ Բայց գերմանական տէրութիւնը սորանով բաւականացրած չէ համարում իրան։ Բացի Ֆուրտու մինիստրի շրջաբերականից, կղերական լրագրի արգելվելուց և հերցոգ Դեկազի տուած բացատրութիւնից, գերմանական տէրութիւնը պահանջում է որ ֆրանսիական տէրութիւնը դատաստանի ենթարկէր այն եպիսկոպոսներին, որոնց հովուական նամակները գերմանական կայսրի համար վիրաւորական բովանդակութիւն ունէին։

Անցեալ համարում մենք յիշեցինք որ Անգլիայում հաւաքվեցաւ մի հրապարակական ահագին ժողով, որ յայտնեց իր համակրութիւնը Գերմանիային, որ նա այդքան աջողութեամբ պատերազմում է կղերականների դէմ։ Այժմ Բերլին քաղաքը դիտաւորութիւն ունի շնորհակալութեան ադրէս ուղարկել Անգլիայի ժողովրդին իր ցոյց տուած համակրութեան համար։ Երևի գերմանական այլ քաղաքները կը հետևեն Բերլինի օրինակին։

ՖՐԱՆՍԻԱ

Ֆրանսիական լրագիրները բերում են մեզ Ոստանիկ Տէր-Մարգարեանցի Փարիզի 8-որդ պալատ անուանված դատարանում, խաբերայութեան և գողութիւնների համար դատապարտվելու լուրը։ „Rappel“ լրագիրը տպում է թէ պարոնի կարճ կենսագրութիւնը, թէ դատը, իսկ „Le XIX Siècle“ լրագիրը տպում է նորա դատը։ Այդ համարի տեղը մեզ չէ ներում աւելի մանրամասնաբար խօսելու, բայց հետևեալ համարում մենք կանենք քաղուածներ յիշեալ լրագիրներից և կը յիշենք Մարգարեանի կեանքից և նրա պրոցեսից ամենանշանաւոր հանգամանքները։ Այժմ բաւականանում ենք յայտնելով թէ ինչ էր դատարանի վճիռը։ Մարգարեանը դատապարտվեցաւ 3000 Ֆրանկ տուգանքի և 5 տարվայ բանտարկութեան։

Որքան և ընդունակ լինէր Տէր-Մարգարեանը, այնու ամենայնիւ ափսոս է որ հայի անունը կապվում է այդ տեսակ պարոնների շնորհով։

ՆԱՄԱԿ ԳԵՕՏՏԻՆԳԷՆԻՑ

Գերմանական Րայխստագի՝ երկրորդ օրէնսդրական պէրիօդի ընտրութիւնները կայսրութեան թշնամի կուսակցութիւններից այնպիսի եռանդով կատարվեցան, որ կայսրութեան բարեկամ կուսակցութիւններին սորա նման յաջողութիւն ցանկալի կը լինէր․ ինչպէս անդրալերնայինները, այնպէս և սօցիալ-ամկապետական կուսակցութեան դրդիչները վերջին ամիսներումը ամենայն միջոցներ գործ դրին իրանց կուսակիցներին յառաջ մղելու․ Այժմ յայտնի եղած ընտրութիւնների արդիւնքից երևում է, որ պարոններին յաջողեցան իրանց ձգտումները, մինչ որ միւս կուսակցութիւնները հանգիստ իրանց համար ընտրութիւնների պայմանաժամի մօտենալն էին սպասում, իրանց հակառակորդների դիմացը ոչինչ դրդումն (agitation) չը գործածելով․ Առաջին անգամն է, որ սօցիալ-ամկապետականները իբրև մի կազմված զօրք հանդէս դուրս եկան․ Մօտ 100.000 ձայների չափ ստացան Լասսալի և Այզնախի ժողովրդական կուսակցութիւնների կանդիդատները․

Կարելի է ձեր ընթերցողներին հետաքրքիր կը լինի իմանալ ինչպէս կը կազմակերպվին գալու Րայխստագի մէջ զանազան կուսակցութիւնները, որքան կարելի է դատել մինչև այժմ հրատարակած ընտրութիւնների արդիւնքներից․

Նախ և առաջ յիշեցնում եմ, որ գերմանական Րայխստագը կազմվում է 382 ծածուկ քուէարկութեամբ ընտրված անդամներից, այնպէս որ ամեն 100.000 բնակիչների վերա մի պատգամաւոր է գալիս․

Ամենամեծ կուսակցութիւնը կազմում է, ինչպէս և պրուսական ժողովումը, Նացիօնալլիբերալները (ազգային ազատամիտները), որոնք ներկայացնում են այնպիսի ազատամտութիւն, որ այժմ Գերմանիայումը ոչ միայն թոյլ տուած է այլ և պատուելի է․ Սոքա հանդիսանում են 128 անդամներով պարլամենտական պատերազմի ասպարէզումը, «սև» կղերական կենտրոնը համում է 89 անդամների, գերմանական կայսրութեան կուսակցութիւնը—26 (որոնց թւումը երկու պրուսական նախարարները Ֆալկ և Աւխենբախ)․ առաջադէմ կուսակցութիւնը—33, պահպանողականները—17, Լեհացիք 12, սօցիալ-ամկապետականները — 7, մելֆական (Հաննօվէրի) պարտիկուլարիստները—2, Վիւրտեմբէրգի ազգային կուսակցութիւնը—1 անդամ, որոնց կը միանայ և վաղուց ծանօթ դանեմարկացի Կրիւգէր․ Ազատամիտ կայսրութեան կուսակցութիւնը, Բավարիայի կղերական կուսակցութեան ընտրութիւնների շնորհքով իջաւ մինչև 11 անդամ․ Բայց ինչ են արել այսպիսի հետևանքների համնելու համար․ Ես միայն կը խօսեմ Գէօտտինգէնի մասին, որի Գէօրգեան-Ավգուստեան համալսարանը կըրկին իրաւունքով համարվում է գերմանական մըտաւոր կեանքի և գիտութեան կենտրոններից մէկը, և կը յիշեմ միայն մի իրողութիւն, որ այս գաւառի լրագրութիւնը կայսրութեան համակրող կուսակցութիւնից առաջ բերած կանդիդատի մէջ ոչ մի արժանաւորութիւն աւելի ակներև չէր կարող ցոյց տալ այլ միայն, որ նա «Գէօտտինգէնի որդի» է, որ նա Գէօտտինգէն քաղաքումն է ծնված․ ինչ պէտք է սպասենք պարտիկուլարիստների պարտիկուլարիզմից, եթէ նա մինչև անգամ նոյա հակառակորդների մօտ այնպիսի նշանաւոր դեր է խաղում․

Մի խօսքով, Բիսմարկ, Լասկէր և միւսները, որոնց սոցա պէս շնորհած է համոզմունքի յատուկ յաղթական խօսքի ուժը, նոքա կրկին ստիպված կը լինեն որոտալ և եկող Րայխստագի մէջ․ Բիսմարկը նորերումս կրկին առիթ ունեցաւ ցոյց տալ ինչպիսի ոչընչացնող կերպով յետ են թաչում նորա գերազանցող ուժից և ողջամտութիւնից այն բոլոր սուտ մեղադրանքը, որոնք նորան անդադար անհանգիստ են անում․ Նոյնը իրաւունք ունենք և ապագայումը սպասել, թէ և Վատիկանի ծերունին նորա օրէնսդրական վերանորոգութիւնների դէմ անէծքներ թափի և կամ ծառայութիւնից հեռացրած մի գեներալ (Լամարմօրա) նորա քաղաքական և կառավարչական ազնուութիւնը սևացնի ինքնահաւան կերպով յայտնելով, որ իրան միայն Բիսմարկի բաղդն էր պակաս որ նա Բիսմարկի նման նշանակութիւն ստանար․ Եթէ յիշենք, որ Էդուարդ Լասկէր իր ամբողջ քաղաքական փորձը իմանում է օրէնքների առաջարկութիւնների մէջ ձևակերպել, կարող ենք մեր խօսքը այն յուսով վերջացնել, որ որ Րայխստագի կազմակերպութիւնը այնու ամենայնիւ նըպաստող կը լինի նոր կայսրութեան չուտ և վըճռողական չինութեան և հաստատվելուն․

Կուսակցութիւնների ներկայանալը աւելի հասկանալի անելու համար, ես աւելացնում եմ համեմատական թւեր անցած և այժմեան Րայխստագի մէջ և յիշեցնում եմ, որ դեռ ես մի քանի ընտրութիւնների վճռողական չը լինելու պատճառով, նոր Րայխստագի կազմակերպութիւնը մի քանի փոքր փոփոխութիւններ կը կրի․

	1873	1874
Նացիօնալլիբերալ․ . .	114	128
Կենտրօն	63	89
Առաջադէմ	43	33
Գերմ․ կայսրակ․ կուսակց.	37	26
Ազատամ. կայսր. կուսակց.	29	11
Պահպանողական . . .	50	17
Սօցիալ-ռամկապետ . .	2	7

Ցունվար. Դօկտոր Ֆան Կրիկէն

ՆԱՄԱԿ ԺԸՆԵՎԻՑ

Նորերս ես կարդացի «Մեղուի» 47 համարում, որ նորա «հատ ու կտոր դօկտորների» դէմ ուղղեալ յօդուածը իբր թէ մեծ տպաւորութիւն է գործել Ցիւրիխի հայ երիտասարդների վրա և իբր թէ նոքա մեծ համակրութիւն են ընծայել պատուելի «Մեղուին» այս յօդուածի առթիւ․

Ես Ցիւրիխ էի, երբ «հատ ու կտոր դօկտորներն» այնտեղ հասան և կարող եմ հաստատ վըկայել, որ «Մեղուի» անանուն թղթակիցը մեղանչում է ճշմարտութեան դէմ․

Ցիւրիխի հայ երիտասարդների մէջ արդարև մի քանի անգամ զրոյց եղաւ վերոյիշեալ յօդվածի վրա, և եթէ ոմանք համակրութեան արժանի գըտան զայն, բայց կային և այնպիսիք, որք չէ թէ համակրութեան ոչ արժանի, այլ և իսպառ անդէպ ու վնասակար համարեցին այն յօդուածը, զի նա լի էր անձնական կքերով, զորս մինչև այժմ միայն Պօլսի թերթերում սովոր էինք տեսնել և զորս բնաւ չէինք ցանկալ նշմարել նաև Ռուսաստանի հայ գրականութեան մէջ․

Պօլսի թերթերին, որք ճշմարիտ ազգային լուսաւորութեան վրա հսկելու փոխարէն ըստ մեծի մասին ազգի միտքը խաւարեցնող և ամեն տեսակ ապականութիւն տարածող գործիք են դարձել, չենք նախանձում բնաւ և ի սրտէ փափագում ենք, որ գէթ Ռուսաստանի հայոց մամուլը՝ յանուն իւր վեհ կոչման՝ անարատ պահէր զինքը և զգուշանար այն ստոր դարչութիւնից, որոյ մէջ կուրօրէն թաւալւում է իւր աւագ, բայց, եղուկ, անմիտ քոյրը Կ. Պօլսում․․․

Մեզ թւում է թէ հայոց ազգի մէջ, ուր ընթերցանութեան սէրը տակաւին չատ նուազ է, չափազանց մեծ զգուշութեամբ պէտք է վարուել տըպագրական խօսքի հետ. կարծում ենք թէ մեր լրագիրների ամեն մի համարը և համարի ամեն մի էջն ու սիւնը միայն օգտաւէտ գիտութիւնք պարտ է հաղորդել և միշտ ազնուութեան, սուրբ համոզման և մարդկային արժանաւորութեան օրինակ ցոյց տալ ազգին, եթէ կամենում են որ մամուլն իւրեան վայելուչ համարում ստանայ նորա աչքին և դառնայ ինչ որ կոչուած է դառնալու, այսինքն—ազգային դաստիարակ՝ բառիս բուն նըշանակութեամբ․

Չենք երկբայում նոյնպէս, որ մեր պարբերական գրականութիւնն աւելի վսեմ գործ ունի անելու հայերի մէջ, քան թէ եւրոպայինը եւրոպական ազգերի նկատմամբ․ Որքան էլ հզօր լինէր սոցա մամլոյ ներգործութիւն ի նպաստ ազգային լուսաւորութեան, այնու ամենայնիւ մամուլն այստեղ կրթութեան համար որոշուած միւս հազար տեսակ միջոցներից միայն մինն է, մինն է այն անթիւ գործիքների չարքում, որք նորա նման ամեն խումբ և խուռն քանդելով՝ օր գիշեր վաստակում են ազգի բարոյական և նիւթական երջանկութեան վրա․ Եւրոպան ունի անհամար լաւ վարժարաններ, համալսարաններ, ուսումնական ընկերութիւնք, լուսաւոր տաճարներ, ուր կենդանի ամբիոնից կենդանութեան քարոզ է հնչում ժողովրդի ականջին և այլն․

Մեք չունինք այս ամենը. սակայն այս չունիմութիւնը թող բնաւ չը վհատեցնէ զմեզ և բնաւ երկիւղ չազդէ մեր սրտին, զի «երկիւղ թերահաւատութեան է նշանակ»․ Այս խօսքերից յետոյ մեր նուիրական նախնիք աւելցնում էին—«զթերահաւատութիւն մեք ի մէջ վաղ մերժեցաք, ընդ նմին և երկիւղն փախիցէ և ի մաց և ի խորհրդոց մերոց»․

Նոյնը պարտ ենք կրկնել և մեք և երբէք չի պիտի վհատենք տեսնելով որ առ այժմ լաւ վարժապետներ չկան մեր մէջ, գէթ վարժարանի հոյակապ տներ կան—այս էլ մեծ բան է. որ մեր հոգեւորականները ամբիոնի վրա դեռ միանգամայն մունջ են, գէթ բուրվառ ձգել գիտեն—այս էլ մի սփոփանք է. որ Մօսկվայից և Պետերբուրգից երամ երամ վերադարձող հարիւրաւոր ուսանողները դեռ մեռած են ազգային գործի համար և համարձակում եմ ասել, որ աւելի վնասակար են ազգին, քան թէ օգտակար — փոյթ չէ․ սոքա էլ մի օր մարդ կը դառնան, մի օր օրինաւոր վարժապետ էլ կունենանք, լաւ վարժապետ էլ—միայն թէ այս րոպէիս մամուլի միջնորդութեամբ ազգին օգնելու ցանկացող սակաւ անձինք ուղիղ ըմբռնէին իւրեանց կոչումը և չմոռնային, որ այս մամուլը մեր ազգի լուսաւորութեան գրեթէ միակ միջոցն է այժմ և թէ որպէս միակ լինելով՝ նա պարտաւոր է յանձն առնել և բոլոր միւս միջոցների պաշտօնը, որք դժբախտաբար տակաւին չեն երևում մեր մէջ․

Այսպիսի համոզմունք ունենալուց յետոյ, պէտք է նաև քարէ սիրտ ունենայ մի մարդ, որ կարող լինի առանց խորին տրտմութեան դիտել մեր ազգային լրագիրները․ Կոչիկ կարելու համար անգամ երկար պատրաստութիւն և հմտութիւն պահանջւում է. իսկ հայերէն լրագիր տպելու համար—ոչ երբէք․ Ամեն մի մանուկ, որ դեռ թօթովել անգամ անզօր է, ամեն մի թերուս չըջմոլիկ, որ դեռ կրթութեան այբ ու բենն անգամ չգիտէ և որ մեզնից աւելի բախտաւոր երկրներում անշուշտ խայտառակութեամբ դուրս կվռարուէր գրականութեան ասպարիզից, կարող է գրիչ առնել և համարձակ ներս մտնել մեր անտերունչ լրագրութեան մէջ․

Այս պատճառով մեր պարբերական թերթերը չեն համապատասխանում իւրեանց նպատակին և օր ըստ օրէ նուաստանում են․ Նոցա պարտքն էր ուսումնասիրել ազգի ճշմարիտ պիտոյքներն և այս պիտոյքների հայթայթման անվրէպ հնարները ցոյց տալ մեզ. բացատրել եւրոպական աշխարհի անցեալն ու ներկայն և վերջապէս աշխատասիրութեան և ազնուութեան օրինակ հանդիսանալ ազգին, որպէս զի մամուլն ժողովրդի մէջ իւրեան վայելուչ համարում ու վարկ ստանալով կարողանար ազդել սրտերի վրա և դէպի ճշմարիտ յառաջադիմութիւն առաջնորդէր մեզ․ Սորա փոխարէն հայ լրագիրներում մենք տեսնում ենք դար-

չէր կրքեր, դատարկ, յիմար ու կեխտոտ Նամակներ, աժգալի զրպարտութիւնք, վատթար քըսութիւնք, անձնական կրքոտ վէճեր և անզրաւռամկային կռիւներ, որք ընդունակ են միանգամայն արատել մամլոյ Նշանակութիւնը և առաւել բորբոքել դարեւոր Թշուառութեամբ մեր ազգային բարույ մէջ ներս մտած սախական և այլ ադտերը, որք սպառնում են բոլորովին կլանել հայութեան զուտ ոսկին։ Այս մոլեգին կռիւների ժամանակ ոչ մարդկային պատիւը յարգւում է, ոչ ընտանեկան կեանքի սրբութիւնը և ոչ էլ ազգի ցերագոյն շահը։ Առէք օրինակի համար, Պոլսի «Օրագիր» և եթէ համբերութիւն ունենաք գէթ մի քանի թերթ կարդալու առանց զզուանքի՝ կհամոզուիք, որ արդարև ողորմելի է այն ժողովուրդը, ուր յանդգնում է լոյս տեսնել մի այսպիսի լրագիր և դեռ պաշտպան ու հետևողք գտնել։

Ցաւարու Նամակիս ես դարձեալ ի բոլոր սրտէ փափագ կյայտնեմ, որ գէթ Ռուսաստանի սակաւ հայ լրագիրներն աւելի զգաստ լինէին և միշտ յիշէին, որ շաբաթը միայն մի անգամ տպուող մի թերթ բնաւ իրաւունք չունի դատարկ բաներով լցնելու իւր էջերը, ինչպէս որ անում է պատուելի «Մեղու»։

Յունվարի 29 Փ. Վարդանեան

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ գրում են Միւնխէնից՝ այդտեղ այժմ խօլերան սարսափելի կերպով է ներգործում։ Միւնխէնի պէս ոչ այնչափ մեծ քաղաքում 170,000 բնակիչ օրական խօլերայով բռնվողների միջին թիւը 60—100 հոգու մէջ տարբերվում է։ Վերջին ժամանակ լուր տարածվեցաւ որ ցաւը փոխվելու է բուն ժանտախտին կամ այսպէս անուանեալ սև ծաղկին։ Այստեղի Պօլիտեխնիկի վարչութիւնը այս ձմեռը ծննդեան արձակուրդները երկուշաբթի տեղ, չոր շաբաթ առաւ։ Եւ եթէ վերև յիշած լուրը հաստատվի, գուցէ կարճ միջոցով, դպրոցը բոլորովին կը փակվի։

***

Եգիպտոսի խեդիվը յայանի երաժիշտ Րիխարդ Վանգներից հարցնել է տուել, արդեօք համաձայն կը լինէր դա մի օպերա գրել Կաիրոյի թատրոնի համար և նիւթը ընտրել հին-կտակարանից որի գործողութիւնը կատարվէր Եգիպտոսում։ Առաջարկած պայմանները շատ շահաւէտ են։

***

Վիէննայի Presse հաղորդում է, որ մի ամերիկացի պատուիրել է մի պիանօ շինել, որ 250 մետր երկարութիւն պէտք է ունենայ, և որի վերա պէտք է 250 մարդ ածեն (?)։

Խորէն քահանայ (Յովհաննէս) Միրզաբէգեանցը յայտնում է, որ արդէն պատրաստ է իւր յօրինած նոր մեթոդով աշխարհաբառ հարուստ „Այբբենարան և ընթերցարանը“ ծխական և գիւղական ուսումնարանների համար։ Գինն է

Հատով գնողներին. . . . . 30 կոպ.

իսկ գումարով . . . . . . 25 կոպ.

Վաճառվում է՝ 1. հեղինակի մօտ։ 2. Մարդասիրական ընկերութեան գրադարանում։ 3. պարոն Աստուածատուր Թաւրիզեանցի կանտորում ծովի ափում։ 4. պարոն Յարութիւն Մատաթեանցի օթաղում։

Հեղինակի հասցէն այսպէս գրել՝ Խորէն քահանայ Միրզաբէգեանց։

ի Բագու.

3 (3)

Պատիւ ունիմ յայանելու Թիֆլիսի յարգոյ հասարակութեանը, որ կարճ միջոցով եկած լինելով այստեղ՝ բերել եմ հետս Ֆրանսիայից ամենայն տեսակ ծաղիկներ և սոխուկներ, նոյնպէս և զանազան տեսակ հաղուագիւտ պտղատու ծառեր, թէ ամաններում (горшокъ) և թէ պարտէզներում տնկելու համար։ Կարող են գնել սադագինում, որը գտնվում է Պալատի հանդէպ պ. Հաքուլովի տներում։

Պիէր Վէխա

ԳՐԱՆԴ ԳՐԻԳՈՐԻ ԲԻԲԼԻՈՒԹ...

Հրաւիրում են մի քանի օրիորդներին մասնակցել գերմանական լեզուի մի կուրսին, օրիորդները պիտի գիտենան արդէն գրել և կարդալ և պէտք մի քանի նախահմտութիւններ ունենան։ Դասերը շաբաթը 2 անգամ, երեկոյեան 6—8 ժամ։ Վարձը ամսական 6 ռուբլի է։ Հարցնել „Մշակի“ խմբագրութեան մէջ։

3. (3)

GRANDE MAISON MEUBLÉE

A PARIS

Boulevard saint-Michel, 32.

Меблированныя квартиры и отдѣльныя комнаты.

Для желающихъ обѣдъ.

Всевозможныя удобства.

Все по умѣреннымъ цѣнамъ.

Молодой человѣкъ желаетъ давать уроки по всѣмъ предметамъ прогимназическаго курса, адресъ можно узнать въ редакціи „Мшакъ“.

Մէկ երիտասարդ ցանկանում է տալ դասեր պրօգիմնազիայի բոլոր առարկաներից։ Հասցէն կարելի է իմանալ „Մշակի“ խմբագրութեան մէջ։

Ես բուսականին աշխատութիւն կրելով Հայաստանից եկեղեցւոյ բուն ձէթ յարմարցրած սաղաւարդ շինում եմ և մի և նոյն ժամանակը աժան գնով վաճառում. ուստի յայտնում եմ՝ ցանկացողք կարող են ինձանից գնել կամ Թանկագին կողմեր ուղարկել, որ ես պատրաստեմ և յանձնեմ իրենց իմ աշխատութեան վարձն ստանալով։ Իմ հասցէն գրել այսպէս г. Елисаветполь Александру Крикорову Оганову.

Продается за 8 т. р. домъ съ мѣстомъ для построекъ, находящійся близъ Головинскаго проспекта и приносящій 10% ежегоднаго доходу (Уплата можетъ быть произведена въ теченіе трехъ лѣтъ). —Узнать въ редакціи газеты „Мшакъ“.

3 (3)

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ТИФЛИССКІЙ КОММЕРЧЕСКІЙ БАНКЪ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

Թիֆլիսի Առևտրական բանկի վարչութիւնը սորանով յայտնում է հասարակութեանը, որ մինչև մի նոր փոփոխութիւն, յունվարի 11-ից 1874 թուի, բանկը վերցնում է և վճարում է տոկոսները հետևեալ չափով։

Վերցնում է

1. Փոխ տուած գումարներից, տոկոսաբեր թղթերի գրաւականով.

ա. Պետական Բանկից ընդունվող թղթերի

Երեք ամսով . . . . $6\frac{1}{2}$%

Վեց ամսով 7%

բ. Պետական Բանկի չընդունվող թղթերի

Երեք ամսով . . . . $7\frac{1}{2}$%

Վեց ամսով 8%

2. Մասնաւոր ընթացիկ հաշւով.

Ապահոված տոկոսաբեր թղթերով և մուրհակներով 7%

3. Մուրհակների հաշւամբ 8%

4. Ապրանքի գրաւականով.

Տեղի վրա 9%

Ճանապարհում 10%

Վճարում է

1. Հասարակ ընթացող հաշւով . . 5%

2. Դնումներին մինչև պահանջ . . 5%

3. „ վեց ամսով . . . 5%

4. „ մի տարով . . . 6%

5. Աւելի քան մի տարով կախված է վարչութեան հետ արած պայմանից։

(փ. մ.)

Երևանեան տանը, Դվորցովի փողոցում, ծախվում են ամենակատարելագործված ԿԱՐԵԼՈՒ ՄԱՇԻՆԱՆԵՐԸ, Ալմնանայ և Սարգսեանի Ֆաբրիկայից։ Այդ մաշինաները ծախվում են Ֆաբրիկայի գնով, և կան զանազան տեսակներ՝ կօշկակարի, դերձակի, բարակ շորեր կարելու, ձեռագործի և այլն։ Առնողին պարտաւորվում ենք ձրի սովորեցնել։ Խանութը գտնվում է Երևանեան տանը, Դվորցովի փողոցում № 164 և 165

5 (5)

ВЪ ВОСКРЕСЕНЬЕ 17-го февраля въ церкви Тифлисской класической гимназіи будетъ отслужена ПАНИХИДА ПО скончавшемся 9-го февраля бывшемъ редакторѣ газеты „Кавказъ“ ИВАНѢ АЛЕКСѢЕВИЧѢ СЛИВИЦКОМЪ.—

Начало обѣдни въ 10-ть часовъ утра.

Հրատարակուելու է շուտով մի քանի գրքոյկներ.

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ՀԱՅԻ

Ցիշատակարանը,

Հեղինակութիւն Գ. Ք.

ՓԵՏՐՎԱՐԻ 14. Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ց Ո Յ Ց ԹԻՖԼԻՍ. 1874.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (փետրվարի 14-ին)	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլումպրիալ).	6	5
Բամբակ Երևանու (հին սերմից)	4	20
„ Ամերիկայի սերմից	5	80
Բուրդը Թուշի	6	
Թարաքամի	4	
Շաքարը ռսի (բրօցկու)	7	95
„ միւս տեսակը	7	85
„ զադրան, տրանզիտ	5	25
„ մաքուր վճարած	8	50
Շաքարաւազը Ռսի	6	10
Ղահվա Լիմանի լաւը	18	50
„ Մօկօ շատ լաւը	20	
„ Մարտինկօի ցածր	16	50
Ալիւրը Երևանի	1	10
Ալիւրը Գեանջու հասարակ	1	
„ Շորագեալու	1	
Գարին	„	60
Մոմ	11	
Փոխանակագիր Պօլսի	6	65
„ Գավրէժի	4	73
Լօնդօնի կուրսը (Օդեսայի վերայ) 1 լիրան արժ է.	7	38
Մարսէլ և Փարիզ 344 Ֆր. արժ է.	100	

ՓՕՍՏ

Ռուսաստան և Արտասահման ամեն օր։

Երկուշաբթի

Երևանի գաւառ, Քութայիս, Ջէրնամօրի վիճակ, Սուխում։

Երեքշաբթի

Բագու, Գանձակ, Դաղստանի նահանգ (թեթև փոստը)։

Չորեքշաբթի

Քութայիս, Ալէքսանդրապօլ, Ախալցխայ։

Ուրբաթ

Երևան, Քութայիս, Նուխի Զաքաթալ, Ախալցխա։

Շաբաթ

Բագու, Գանձակ (ծանր փոստը)։

	կոպ.
Բաց նամակը արժէ.	5
Ռուսաստան նամակը	10
Գերմանիա, Աւստրիա	10
Ֆրանսիա	20
Անգլիա	14
Շվէյցարիա	14
Թուրքիա (Կ. Պօլիս)	20
Թուրքիա (ցամաք)	20
Իտալիա	16
Ամերիկա	28
Պարսկաստան	10
Հնդկաստան	70
Եգիպտոս	27

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև Փօթի (ճանապարհորդների գնացքը) 8 ժամին 18 րոպէ առաւօտեան։ Մինչև Սուրամ (խառն գնացքը) երեկոյեան 8 ժամ. 17 րոպէ։

	առաւօտ.	երեկոյեան
Թիֆլիսից	8. 18	8. 17
Մցխէթ	9. 18	10.
Գօրի	11. 39	1. 43
Սուրամ	1. 52	4. 30
Քութայիս	7. 55	
Փօթի	11. 27	

	առաւօտ.
Փօթիից	7. 38
Քութայիս	10. 12
Սուրամ	4. 57
Գօրի	7. 23
Մցխէթ	9. 52
Թիֆլիս	10. 49

Թիֆլիս գալիս է ճանապարհորդների գնացքը երեկոյեան 10 ժամին 49 րոպէ։

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխէթ	90	68	38
Գօրի	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ	5. 22	3. 92	2. 18
Քութայիս	9.	6. 75	3. 75
Փօթի	13. 1	9. 75	5. 42

ՀԵՌԱԳԻՐ

Քսան բառից կազմված հեռագիրը արժէ՝

	Ր.	Կ.
Ալէքսանդրապօլ	1	
Ախալցխայ	1	
Աստրախան	2	
Բագու	1	
Գանձակ	1	
Գօրի		50
Երևան	1	
Շամախի	1	
Կօջօր		50
Քութայիս	1	
Մօզդօկ	1	
Մոսկվա	2	
Ս. Պետերբուրգ	3	
Հին Նախիջևան	1	
Նոր-Նախիջևան	2	
Նիժնի-Նովգորոդ	2	
Փօթի	1	
Աւստրիա	2	75
Անգլիա	3	75
Գերմանիա	2	63
Թուրքիա (Եւրոպ)	3	
„ (Փօթիով)	3	75
Ֆրանսիա	3	50

ՓՕՍՏԻ ԿԱՌՔԵՐ

Թիֆլիսից Վլադիկավկաս ամեն օր՝ ամառը 6 ժամին կէս օրից յետոյ իսկ ձմեռը 4 ժամին։

Թիֆլիսից Պրիշիբ-գօրսկ, Ստավրոպօլ և Ռօստով՝ հինգշաբթի և շաբաթ օրերը 6 ժամին առաւօտեան։

ՆԱՒԵՐ

Օդեսայից Փօթի (ամառը) նաւը դուրս է գալիս հինգշաբթի օրերը ժամը 2-ին կէս օրից յետոյ։

Փօթիից Օդեսայ՝ կիրակի 6 ժամին կէս օրից յետոյ։

Օդեսայից Փօթի (ձմեռը) հինգշաբթի օրերը 3 ժամին։

Փօթիից չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան։

Փօթիից Կ. Պօլիս նաւը դուրս է գալիս կիրակի առաւօտները։

Կ. Պօլսից Փօթի կիրակի առաւօտները։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Երթևեկ հիւանդների համար գտնվում է Ս. Նշան եկեղեցու մօտ Եագոր Ղարաչևի տանը և բաց է ամեն օր հիւանդների ընդունելութեան համար առաւօտը 9 ժամից մինչև 1 ժամը։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄՈՒԶԷՈՒՄ

Բաց է Երեքշաբթի. Ուրբաթ և կիրակի օրերը, առաւօտը 10 ժամից մինչև կէս օրից յետոյ 5 ժամը.

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Բաց է ամեն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից 12 ժամից մինչև կէս օրից յետոյ 5 ժամը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

(փետրվարի 1-ին)

Լօնդօն մի ռուբլ արժէ $32\frac{23}{32}$ պէնս (փոխանակ 40 պէնս)։

Փարիզ մի ռուբլ արժէ 347 սանտիմ (փոխանակ 400 սանտիմ)։

Առաջին 5% փոխառութեան տոմսակ	—
Երկրորդ	$165\frac{3}{4}$
5% բանկի տոմս. 1 շրջանի	98
„ „ „ 2 „	—
„ „ „ 3 „	—
Երկաթուղիների գլխաւոր ընկերութ. ակցիա արժէ	$144\frac{1}{2}$
Մոսկով—Րիազան երկաթուղի	—
Руск. Общ. Парах. и Тор	570
Кавк. и Мерк.	—
Վարշաւի—Տէրէսպօլի երկաթուղին	—

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—Ալէքսանդրապօլ. Ս. Բ. Ն. Ստացանք փոխանակագիրը պ. Ա. Յ-ի անունով։

—Ախալցխա. Պ. Ք. Որովհետև Մարդասիրական ընկերութիւնը արդէն ստանում է մի օրինակ, դուք կամենում էք նուիրել ձեր օրինակը մեր օրիորդաց ուսումնարաններից միոյն։ Նուիրենք ուրեմն Ս. Մարիամեան ուսումնարանին։

—Թէլաւ. Տ. Ա. Մ. Ձեր համարները ստացած էք,—իսկ մենք ձեր փողը ստացանք։

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 14 Февраля 1874 г. Մէլիքովի և ընկ. տպարան Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ